

Kvalita a udržitelnost života jako kritérium vizí a strategií

Martin Potůček

CESES FSV UK Praha, Česká republika

<http://martinpotucek.cz>, <http://ceses.cuni.cz>

Beseda Společnosti pro trvale udržitelný život

„Česko hledá budoucnost“

Praha, 7. února 2012.

Struktura prezentace

- Význam kriteriálního ukotvení veřejných politik
- Koncept kvality a udržitelnosti života (KUŽ)
- Sociální, ekonomická, ekologická a bezpečnostní dimenze kvality a udržitelnosti života
- Historie konceptů kvality života v sociálním výzkumu – východiska pro současnost
- První evropský výzkum kvality života
- Vybrané aspekty kvality života v zemích Visegradu
- Důsledky přijetí kritéria KUŽ pro formování veřejných politik

Alternativa neoliberačního konceptu: Kritérium kvality a udržitelnosti života

Kvalita života

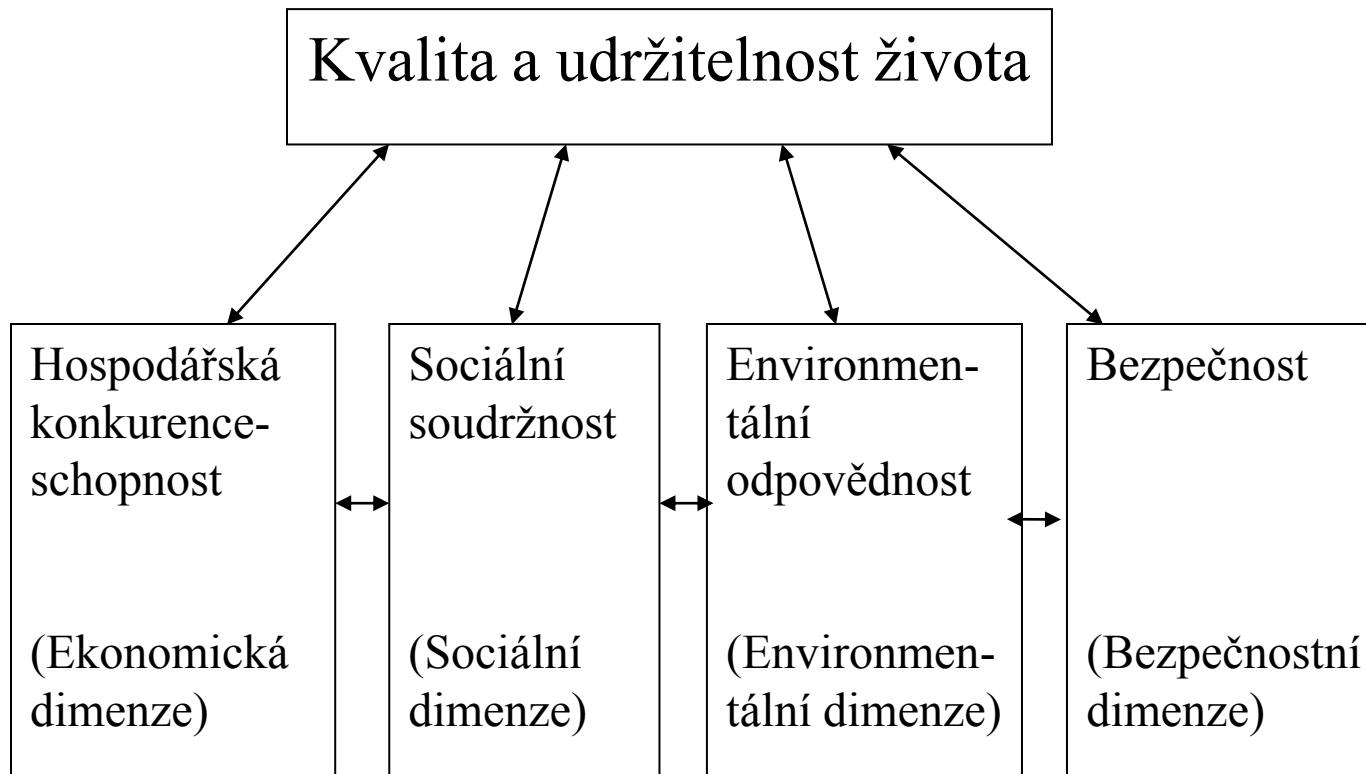
- Multidimenzionální koncept
- Vázán na jednotlivce
- Objektivní podmínky
(veřejné služby, participace)
- Subjektivní vnímání
- Vztažen na současné generace

Udržitelnost života

- 3-4 pilíře udržitelnosti
- Vázána na celou společnost
- Objektivní trendy
- Vztažena na budoucí generace
- Možno ji rozšířit i na osudy všeho živého na Zemi

Vztah mezi kvalitou a udržitelností života – uplatnění principu předběžné opatrnosti

Čtyři dimenze kvality a udržitelnosti života

Vývoj konceptů kvality života

- Počátky - 60. léta - kvalita života jako alternativa úzce ekonomicky chápané životní úrovně a ekonomické výkonnosti společnosti
- USA – definování národních cílů a sociálních indikátorů - tradice sociální psychologie, preference subjektivních indikátorů
- Švédský přístup k sociálnímu monitorování – R. Erikson – zaměřeno na zdroje, které má jedinec k dispozici, s tím spojené sociální nerovnosti, preference objektivních indikátorů

Vývoj konceptů kvality života – pokr.

- OSN, UNDP – souhrnné indexy – Human Development Index (HDI)
- 70. léta – Allardt – zaměřeno na lidské potřeby, dimenze: Having, Loving, Being, objektivní i subjektivní indikátory
- 80. léta – tým M. Potůčka - koncept kultivace a uplatnění lidského potenciálu jakožto lidských dispozic a sklonů podstatně formovaných odvětvími rozvoje člověka
- 90. léta – A. Sen - kombinace možností, ze kterých člověk může volit při naplňování svého života, prostor pro dosahování vlastních cílů

Koncept kvality života

European Foundation 2003, 2008

- Nový koncept pro monitorování životních podmínek a kvality života v Evropě
- Reakce na aktuální výzvy: vysoké míry nezaměstnanosti, sociální exkluze, populační stárnutí, růst významu vzdělání a znalostí, měnící se tradiční rodinné struktury a genderové role a degradace životního prostředí
- Reflektuje strategické politické cíle EU: Lisabonská strategie, rozšiřování EU související s vyrovnáváním ekonomických a sociálních rozdílů mezi starými a novými členy
- Cíle v oblasti politiky zaměstnanosti, modernizace evropského sociálního modelu

Koncept kvality života – European Foundation –pokr.

- Holistický multidimenzionální koncept v šíři (domény) a hloubce (zahrnující objektivní a subjektivní podmínky)
- Analytický cíl: celková úroveň blaha (well-being) jednotlivců v dané společnosti
- Politický cíl: Umožnit lidem dosahovat jejich vlastní cíle ve společnosti, ve které žijí; rozšiřování prostoru možností, které lidé mají pro výběr vlastního ideálního života

Koncept kvality života – European Foundation –pokr.

Kvalita života jednotlivce je utvářena kombinací:

Individuální možnosti

- individuální zdroje
- kolektivní zdroje
- motivace a hodnoty

Individuální podmínky

- Zdravotní stav

Kolektivní možnosti

- Podmínky tržního prostředí
- Veřejné služby v oblasti vzdělání, zdravotnictví, bydlení, sociální péče
- Celkové politické a společenské podmínky

Koncept kvality života – European Foundation –pokr.

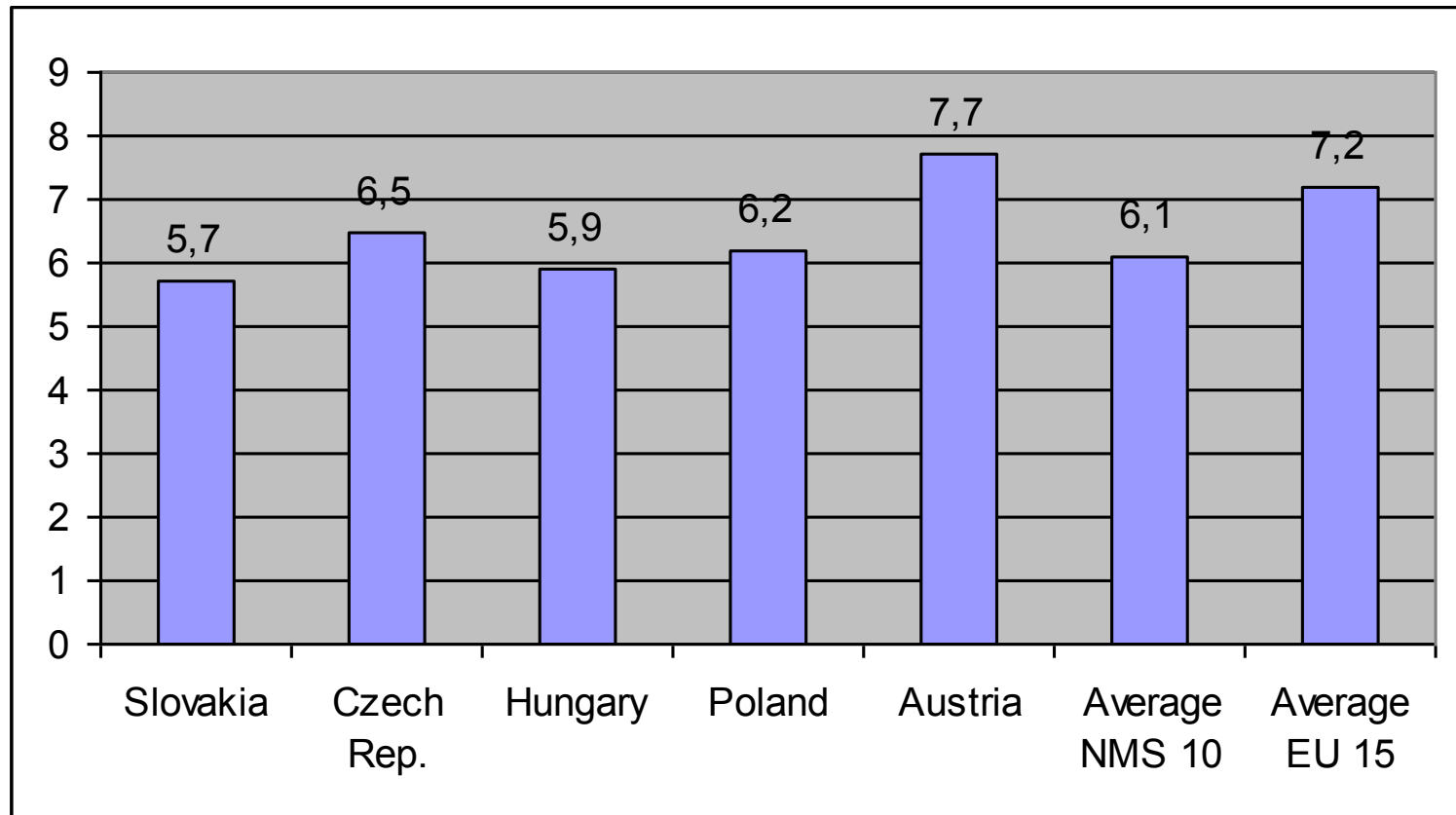
Domény kvality života

1. **zdraví a zdravotní péče,**
2. **zaměstnání a pracovní podmínky,**
3. **ekonomické zdroje,**
4. **vzdělání, vědění,**
5. **rodiny a domácnosti,**
6. **život v komunitě a sociální participace,**
7. bydlení,
8. místní životní prostředí,
9. doprava,
10. bezpečnost a kriminalita,
11. rekreace a aktivity volného času,
12. kultura a identita, politické zdroje a lidská práva, včetně evropské dimenze.

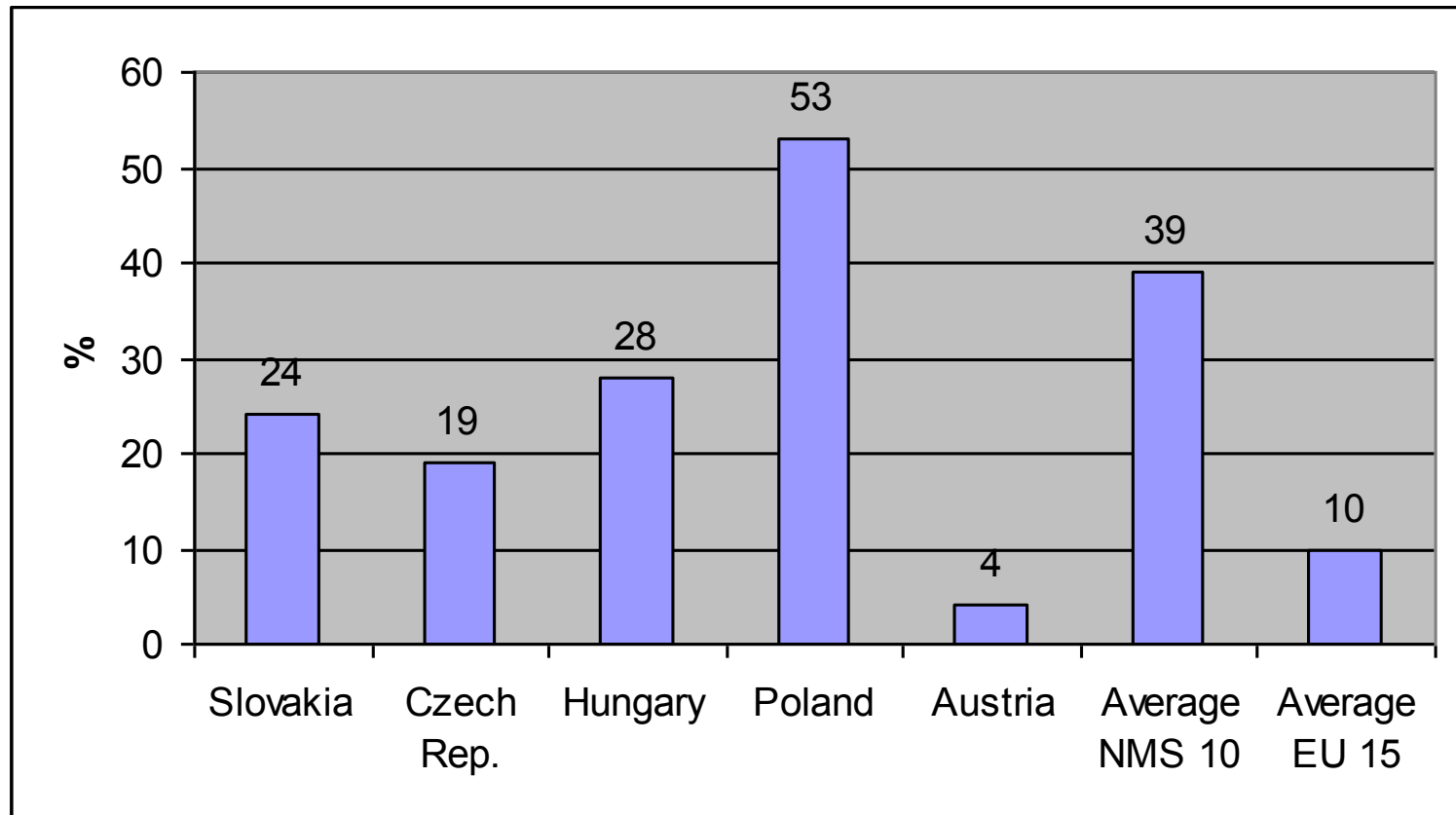
Koncept kvality života – European Foundation –pokr. Monitorování – důraz kladen na vztahy mezi:

- Objektivními podmínkami a subjektivními pocity
- Popisem a analýzou stavu
- Možnostmi, které lidé mají, a skutečnými výběry, které činí
- Doménami navzájem, především mezi prací, rodinou, trávením volného času, vzděláváním a participací, kde podstatnou roli má využití času jako průsečíková dimenze.
- První reprezentativní šetření proběhlo v roce 2003 (viz dále), druhé v roce 2008 (výsledky v roce 2009)

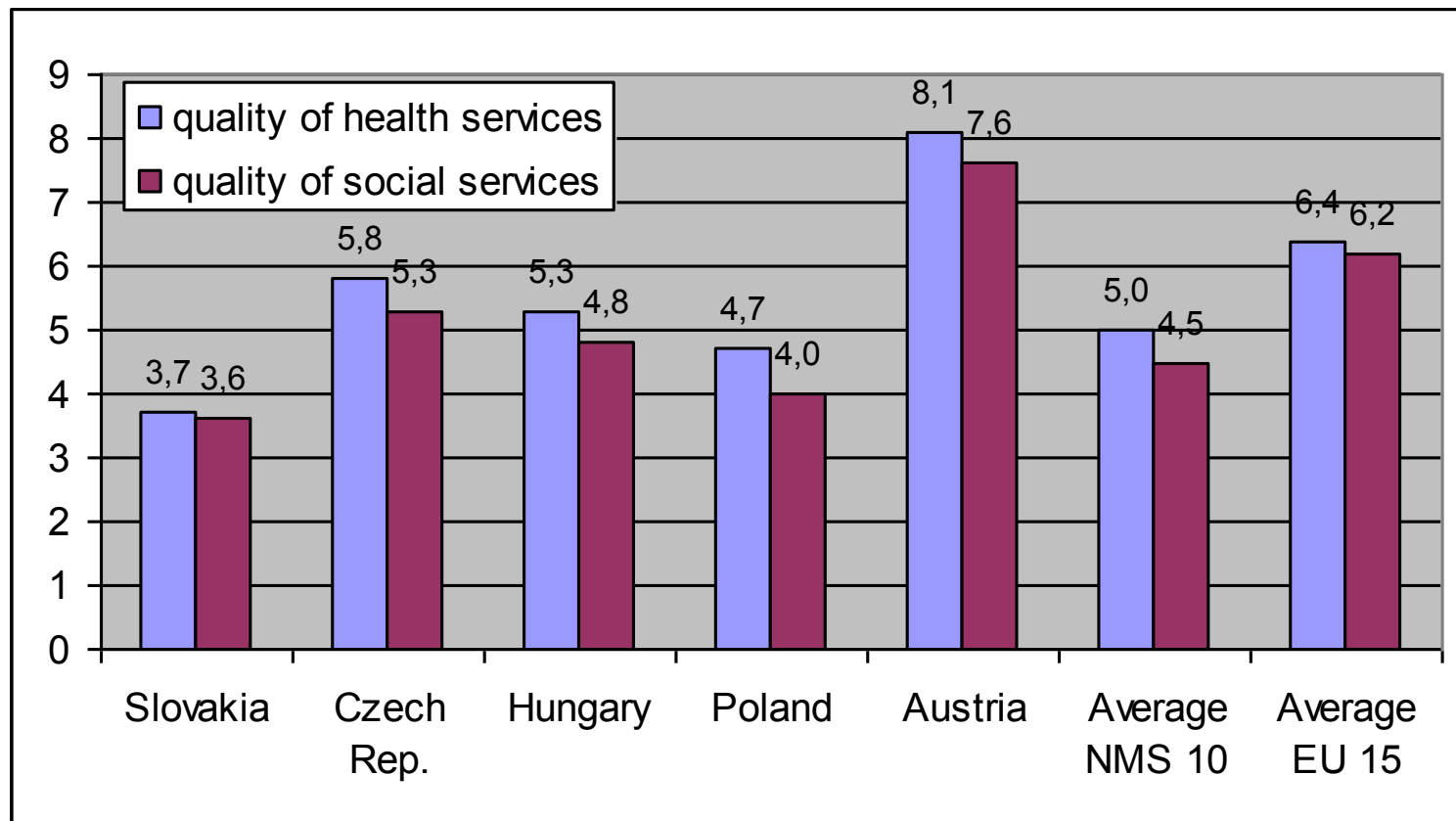
Celková životní spokojenost

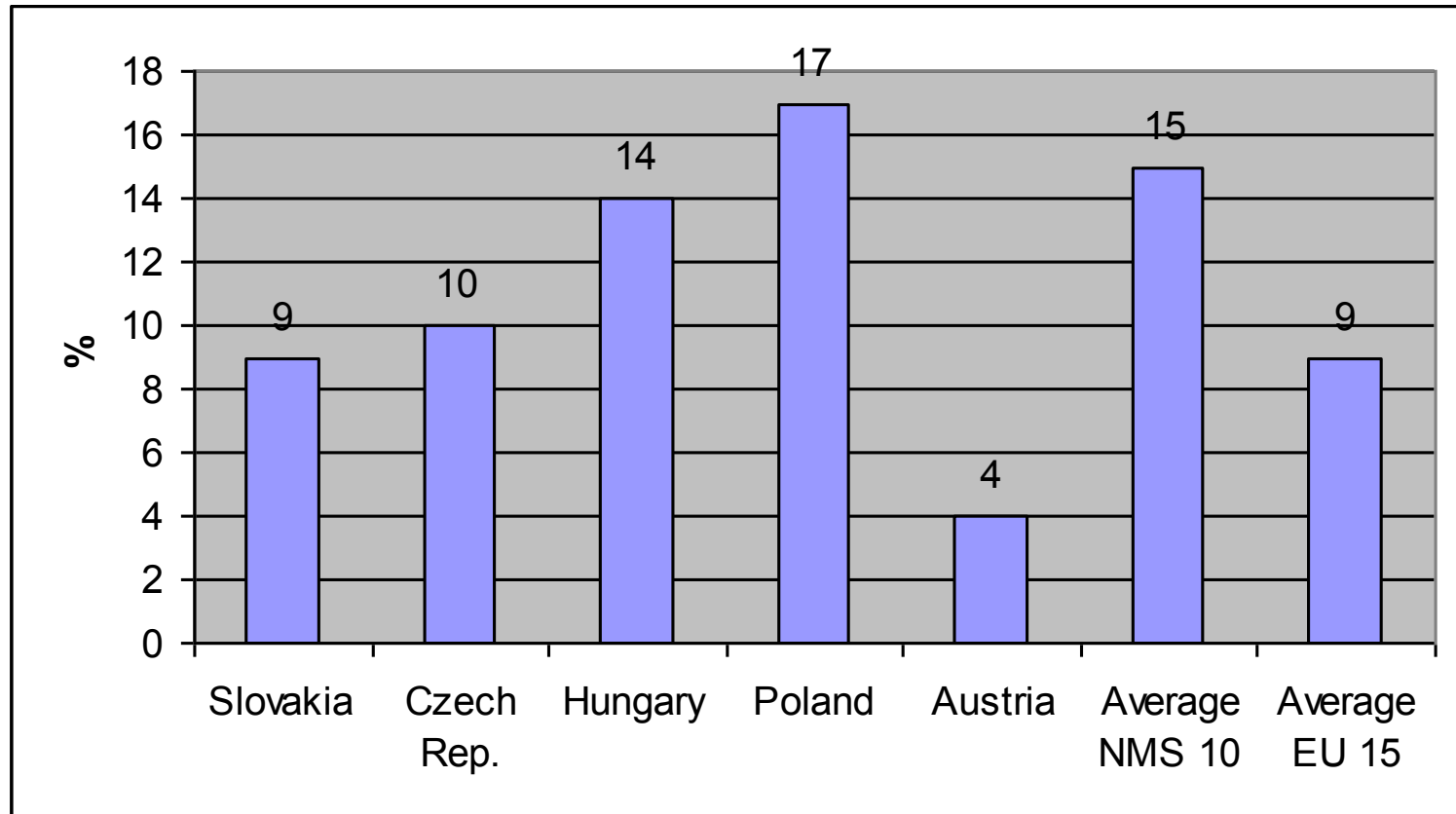
Pocit subjektivního ekonomického napětí

Kvalita zdravotných a sociálnych služieb

Sladění pracovních a rodinných povinností

Kvalita života v zemích Visegradu

- Celková životní spokojenost je nižší ve všech zemích regionu, souvisí s nižší životní úrovní, horšími materiálními podmínkami, větší obavou z nezaměstnanosti, častějšími obtížemi při sladování práce a péče o rodinu
- Obyvatelé jsou s kvalitou zdravotních a sociálních služeb spokojeni méně než obyvatelé starých členských zemí EU

Důsledky přijetí kritéria KUŽ pro formování a realizaci veřejných politik

Veřejné politiky, založené na uplatnění tohoto kritéria, vycházejí:

- z analýz a prognóz vývoje
- z formulace celostních vizí a strategií pro daný stát
- z nalézání politicky průchodného kompromisu mezi nároky současné generace na kvalitu života a potřebami udržitelného rozvoje
- z vyvážené volby priorit mezi čtyřmi dimenzemi KUŽ (sociální, ekonomickou, ekologickou a bezpečnostní)
- z respektování a rozvíjení nezastupitelné úlohy státu a veřejného sektoru při zprostředkování veřejných služeb

Podporují proces evropské integrace jakožto nutný předpoklad realizace všech těchto požadavků v éře ekonomické globalizace

Děkuji za pozornost!

8.2.2012

Prameny:

Česká republika v Evropské unii: proměny a inspirace. Sborník příspěvků z konference. Praha, CESES 2.-3.11. 2006.

Potůček, M. a kol.: Strategické vládnutí a Česká republika. Praha, Grada 2007.

Potůček, M. a kol.: Jak jsme na tom. A co dál? Strategický audit ČR. Praha, Sociologické nakladatelství 2005.

Potůček, M. a kol.: Poznávání budoucnosti jako výzva. Praha, Karolinum 2011.

Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku, Praha, Gutenberg 2002.

Zpráva o lidském rozvoji. Česká republika 2003: Odkud přicházíme, co jsme, kam jdeme? Praha, UNDP a UK, 2003.